УДК 378.147:811.111:34(075)
DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863/46-1-33

Інна ЗАЯРНА,
orcid.org/0000-0002-9464-096X
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) izaiarna@gmail.com

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ В ГАЛУЗІ ПРАВА

У статті розглянуто деякі методичні аспекти навчання англійського академічного письма здобувачів ступеня доктора філософії в галузі права. Академічне письмо розглядається як складний і багатоаспектний комплекс умінь, що включає не лише лінгвістичні (мовні, синтаксичні і стилістичні), але й передусім металінгвістичні компетенції, такі як логіка, аналіз, критичне мислення, об'єктивність і повага до інших ідей та текстів. На основі аналізу наукових та навчально-методичних джерел авторка визначає етапи навчання англійського академічного письма здобувачів ступеня доктора філософії в галузі права. Доведено, що навчання англійського академічного письма здобувачів наукового ступеня доктора філософії буде ефективним за умови дотримання такої етапності: 1 етап – дотекстовий, 2 етап – текстово-трансформаційний, 3 етап – текстово-продукувальний. Дотекстовий етап спрямований на формування знань про стилістичні норми наукових текстів, а також лексичних і граматичних навичок, необхідних для продукування наукових текстів. Цілями текстово-трансформаційного етапу є формування умінь у перефразуванні, узагальненні, створенні абзаців. Текстово-продукувальний етап спрямований на формування умінь написання стилістично унормованих наукових текстів, таких як анотація, стаття. Обґрунтовано, що для реалізації етапів слід використовувати вправи і завдання різного типу, а саме некомунікативні, умовно-комунікативні, комунікативні. На першому і другому етапах авторка пропонує використовувати рецептивні та продуктивні вправи некомунікативного та умовно-комунікативного типу, на третьому – продуктивні вправи комунікативного типу. У статті також наведено приклади вправ і завдань для ефективної реалізації запропонованої етапності навчання англійського академічного письма здобувачів ступеня доктора філософії в галузі права.

***Ключові слова*:** *англійське академічне письмо, етапи навчання, здобувач наукового ступеня доктора філософії в галузі права, методика навчання іноземної мови для спеціальних цілей.*

Inna ZAIARNA,
orcid.org/0000-0002-9464-096X
PhD in Education,
Associate Professor at Foreign Languages Department
Research and Education Law School of Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) izaiarna@gmail.com

METHODOLOGICAL ASPECTS OF TEACHING ENGLISH ACADEMIC WRITING TO PHD STUDENTS IN LAW

The article deals with some methodological aspects of teaching English academic writing to PhD students in law. Academic writing is seen as a complex and multifaceted set of skills that includes not only linguistic (language, syntactic and stylistic), but also primarily metalinguistic competencies such as logic, analysis, critical thinking, objectivity and respect for other ideas and texts. Based on the analysis of scientific and educational sources, the author determines the stages of teaching English academic writing to PhD students in law. The article proves that teaching English academic writing to PhD students is effective if the following stages are observed: stage 1 – pre-text, stage 2 – text-transformation, stage 3 – text-productive. The pre-text stage is aimed at the development of knowledge in the stylistic norms of scientific texts, as well as lexical and grammatical skills necessary for the production of scientific texts. The aims of the text-transformation stage include the formation of skills in paraphrasing, summarizing, paragraphing. The text-productive stage is aimed at development of the skills in scientific texts writing, namely abstract, research paper, conference proceedings, etc. The author also substantiates that the implementation of the stages requires different types of exercises and tasks being used, namely non-communicative, conditionally communicative, communicative ones. In the first and second stages the author proposes to use receptive and productive exercises of non-communicative and conditionally communicative type, for the third stage productive exercises of communicative type should be used. The article also provides examples of exercises and tasks for the effective implementation of the proposed stages of teaching English academic writing to PhD students in law.

Key words: *English academic writing, stages of teaching, PhD students in law, teaching a foreign language for special purposes.*

Постановка проблеми. З 2016 року в Україні для підготовки здобувачів наукового ступеня доктора філософії в галузі права здійснюється викладання навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою». Це вкрай актуалізує для викладачів значення методичних аспектів навчання англійського академічного письма, зокрема визначення його етапів навчання, а також розроблення ефективної системи вправ та завдань для їх реалізації.

Аналіз досліджень свідчить про те, що різні аспекти методики навчання академічного письма вивчаються зарубіжними та вітчизняними науковцями. Г. М. Дзіман у своїй дисертаційній роботі досліджує особливості формування у майбутніх військових фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в академічному письмі (Дзіман, 2020). О. В. Патієвич розробила методику навчання майбутніх фахівців природничих спеціальностей, зокрема фізиків та астрономів, стилістично унормованого наукового писемного англійського мовлення в умовах магістратури (Патієвич, 2015). Специфіку навчання академічного письма англійською вивчала Е. І. Щукіна (Щукіна, 2020). T. Siva Prathap, Mohd Akhter Ali, M. Kamraju досліджували особливості написання наукових статей англійською мовою (Prathap et al., 2019).

Значний науковий інтерес для нашої роботи також становлять напрацювання навчально-методичного характеру, зокрема "Academic Writing" (Нестеренко, 2020), "Academic Writing from Paragraph to Essay" (Zemach, Rumisek, 2010), "Academic Writing. A Handbook for International Students" (Bailay, 2018), "Introduction to Academic Writing: Reference and Practice for PhD Students in Law" (Trubchaninova et al., 2020). Водночас, незважаючи на значні здобутки вчених у зазначеній проблематиці, питання етапності навчання англійського академічного письма здобувачів наукового ступеня доктора філософії в галузі права залишається малодослідженим.

Мета статті полягає у визначенні етапів навчання англійського академічного письма здобувачів ступеня доктора філософії в галузі права, а також розробленні системи вправ для їх ефективної реалізації.

Виклад основного матеріалу. Академічне письмо є «складним і багатоаспектним комплексом умінь, що включає не лише лінгвістичні (мовні, синтаксичні і стилістичні), але й передусім металінгвістичні компетенції, такі як логіка, аналіз, критичне мислення, об'єктивність і повага до інших ідей та текстів» (Кузнєцова, Тарасова, 2017: 89). Продуктом академічного письма як виду мовленнєвої діяльності є академічний/науковий текст, характерними ознаками якого є «чітка та логічна структура, об'єктивність викладу, термінологічність, зв'язність, проблемність, гіпотетичність, цілісність, членованість, інформаційна, логічна, емоційно-оцінна, спонукальна насиченість, завершеність, комунікативність» (Колоїз, 2017: 20). До жанрів англійського академічного письма відносимо монографію, статтю, анотацію, тези тощо.

Розглянемо у межах статті етапи навчання академічного письма здобувачів ступеня доктора філософії в галузі права. Для цього проаналізуємо результати наукових досліджень, присвячених питанню навчання письма як виду мовленнєвої діяльності.

На думку О. В. Цепкало, навчання професійно-спрямованого англомовного писемного спілкування має відбуватися у такі три етапи: підготовчий, на якому дослідник пропонує активізувати предметні знання в середовищі іноземної мови та сформувати необхідні мовні навички; когнітивно-комунікативний, що передбачає формування стратегій оброблення первинного тексту в ході його розуміння, оцінювання та присвоєння інформації; комунікативний, на якому здійснюється формування комунікативних умінь писемного мовлення (Цепкало, 2017: 84–85).

Досліджуючи етапи навчання англійського аргументативного письма студентів-правників, І. С. Заярна визначає такі чотири етапи: 1 етап – підготовчий, націлений на формування мовленнєвих навичок у продукуванні англійського аргументативного писемного мовлення в межах відповідного жанру, а також на подолання мовних та предметних труднощів; 2 етап – аналітичний, метою якого є аналіз готових текстів для визначення композиційних та жанрово-стилістичних особливостей різних жанрів юридичного дискурсу; 3 етап – аргументаційно-тренувальний, спрямований на досягнення таких цілей, як формулювання тези, аргументів та висновку, подолання логічних труднощів; 4 етап – текстово-продукувальний, цілями якого є удосконалення аргументаційних умінь та формування текстово-продукувальних умінь (Заярна, 2020: 163).

Особливий науковий інтерес становлять результати дослідження О. В. Патієвич. Вивчаючи етапи навчання стилістично унормованого наукового писемного мовлення, дослідниця виокремлює такі: орієнтаційний (формування знань про стилістичні норми наукових текстів), дотекстовий (формування навичок вживання в науковому мовленні стилістично унормованих мовленнєвих одиниць), текстово-трансформаційний (формування умінь моде-

лювати стилістично унормовані наукові тексти з готового текстового матеріалу) та текстово-проєктний (формування умінь написання стилістично унормованих наукових текстів із використанням методу проєкту) (Патієвич, 2015: 101–103).

Беручи до уваги ґрунтовні напрацювання вчених-методистів в етапності навчання письма як виду мовленнєвої діяльності, ми визначили такі три етапи навчання англійського академічного письма здобувачів ступеня доктора філософії в галузі права: 1 етап – дотекстовий, 2 етап – текстово-трансформаційний, 3 етап – текстово-продукувальний.

Дотекстовий етап спрямований на формування знань про стилістичні норми наукових текстів, а також лексичних і граматичних навичок, необхідних для продукування наукових текстів. Для цього етапу характерні вправи некомунікативного характеру для формування лексичних і граматичних навичок. Цілями текстово-трансформаційного етапу є формування умінь у перефразуванні (paraphrasing), узагальненні (summarising), створенні абзаців (paragraphing). На цьому етапі варто застосовувати умовно-комунікативні вправи й завдання для формування у перефразуванні, узагальненні, створенні абзаців. Текстово-продукувальний етап спрямований на формування умінь написання стилістично унормованих наукових текстів, таких як анотація, стаття. Для цього етапу будемо використовувати комунікативні вправи для формування і розвитку умінь написання наукових текстів.

Запропонована етапність відображає основні положення програми підготовки здобувачів ступеня доктора філософії в галузі права Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Трубчанінова та ін., 2020), а також вона була покладена в основу навчального посібника з академічного письма для здобувачів наукового ступеня доктора філософії у галузі права, такого як "Introduction to Academic Writing: Reference and Practice for PhD Students in Law" (Trubchaninova et al., 2020).

Для реалізації представлених етапів навчання англійського академічного письма здобувачів наукового ступеня доктора філософії у галузі права представимо приклади вправ і завдань, які можна використовувати під час формування у здобувачів ступеня доктора філософії в галузі права умінь у написанні наукових текстів.

Вправа 1 (Дотекстовий етап)

Мета: презентація нових лексичних одиниць. Очікуваний результат: студенти знатимуть лексичні одиниці, характерні для написання наукових текстів. Тип вправи: рецептивна, некомунікативна, письмова, двомовна, тренувальна. Інструкція: Read the excerpt below. Find the English equivalents for the given Ukrainian expressions.

Although it is generally accepted that the extent to which a government adheres to the rule of law is indicative of the degree of legitimacy of its actions, the divergent use of the term illustrates that the concept is far from having achieved a universally accepted meaning. Indeed, while some declare the concept to have attained the status of a new universe sally-accepted political ideal following the end of the Cold War, others have on the contrary gone as far as to assert that the term has been misused and abused to such an extent that it has become a meaningless phrase, devoid of any true meaning.

1) Загальноприйнятим є той факт, що…

2) Дотримуватися (чогось).

3) Відмінне використання терміна ілюструє, що…

4) Дійсно.

5) Навпаки.

6) Терміном зловживають і неправильно використовують.

7) *Позбавлений будь-якого достовірного значення.*

Вправа 2 (Дотекстовий етап)

Мета: автоматизація вживання граматичних структур (*relative clause*). Очікуваний результат: студенти вмітимуть вживати *relative clause* під час написання наукових текстів у галузі права. Тип вправи: продуктивна, некомунікативна, письмова, одномовна, тренувальна. Інструкція: Match two sentences to write one sentence containing a relative clause.

1) Behind these decisions are administrative procedures. They are understood as the rules governing the process of decision-making.

2) Administrative procedure is understood to be a system of rules. They govern the administrative decision-making process.

3) The broad approach encompasses the above-mentioned cases. In these cases the public administration carries out other activities other than declarations of administrative will.

4) Intellectual property refers to creations of the human mind. Exclusive rights are recognized for them.

5) Criminal psychology is a branch of psychology. It investigates the psychology of crime and the criminal.

6) A forensic expert says in the documentary that they are "very likely" the same men. He compared the faces to the inmates' mugshots.

7) *The word forensic comes from the Latin term forēnsis. Its meaning is "of or before the forum".*

Вправа 3 (Текстово-трансформаційний етап)

Мета: автоматизація умінь у перефразуванні наукових тверджень. Очікуваний результат: студенти вмітимуть перефразовувати наукові твердження у галузі права. Тип вправи: продуктивна, некомунікативна, письмова, одномовна, тренувальна. Інструкція: Paraphrase the sentences combining the following techniques, namely using synonyms for the high frequency words; changing word class; changing word order.

1) Legal professionals have two primary motivations for integrating new information technologies into the practice of law (Jenkins, 2008).

2) Legal data services have developed some additional tools that generate useful information in a more automated way.

3) Our principal goal in the data analysis here was to assess the differences in race-based voting patterns between the covered and non-covered jurisdictions under section 5 of the VRA (the Voting Rights Act of 1965) (Marshal & Rutherford, 2016).

4) We explore in greater detail the results of the 2004 election because its close proximity to the 2008 election allows it to serve as a benchmark for comparison (Ansolabehere et al., 2010).

5) *Our analysis shows how the merger adversely affected even those legal mandates plainly relevant to homeland security (Weingast, 2007).*

Вправа 4 (Текстово-продукувальний)

Мета: автоматизація умінь у написанні анотацій англійською мовою до статті у галузі права. Очікуваний результат: студенти вмітимуть писати анотації до наукових статей у галузі права. Тип вправи: продуктивна, комунікативна, письмова, одномовна, контрольна. Інструкція: Write an abstract on your own research using the information learned in this unit. The abstract should be no less 1 800, but no more than 2 300 characters long. Avoid direct repeats of any piece of work. The title of the article should not be duplicated in the abstract text. Key words: from 3 to 6 terms separated by ";".

Представлені вправи взяті з нашого посібника для навчання академічного письма здобувачів наукового ступеня доктора філософії у галузі права, такого як "Introduction to Academic Writing: Reference and Practice for PhD Students in Law" (Trubchaninova et al., 2020).

Висновки. Підсумовуючи наведене, доходимо висновку, що формування умінь у написанні наукових юридичних текстів буде ефективним за умови дотримання запропонованої у роботі етапності навчання англійського академічного письма для здобувачів наукового ступеня доктора філософії у галузі права. Для реалізації визначених у статті етапів варто використовувати вправи і завдання різного типу (некомунікативні, умовно-комунікативні, комунікативні). На першому і другому етапах рекомендуємо використовувати рецептивні та продуктивні вправи некомунікативного та умовно-комунікативного типу. Для третього етапу варто розробити продуктивні вправи комунікативного типу.

Розглянуті у роботі аспекти можуть слугувати підґрунтям для подальших досліджень, зокрема в контексті розроблення методичних рекомендацій щодо організації навчання академічного письма здобувачів наукового ступеня доктора філософії у галузі права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дзіман Г. М. Формування у майбутніх військових фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в академічному письмі : дис. … канд. наук ; Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Київ, 2020. 270 с.

2. Колоїз Ж. В. Науковий стиль української мови : практикум. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 114 с.

3. Кузнєцова О. В., Тарасова С. О. Академічне письмо: проблеми та шляхи вирішення. *Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: шляхи інтеграції школи та ВНЗ* : матеріали IX Міжнародної науково-методичної конференції. Харків, 2017. С. 89–90.

4. Нестеренко Л. В. Academic Writing : навчально-методичний посібник з англійської мови для студентів НаУКМА. Київ, 2020. 37 с.

5. Патієвич О. В. Методика навчання стилістичної унормованості наукового писемного англійського мовлення майбутніх фізиків в умовах магістратури : дис. … канд. наук ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2015. 276 с.

6. Трубчанінова Т. А., Жигадло О. Ю., Заярна І. С., Клавдіч В. О. Програма навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою» для підготовки здобувачів наукового ступеня доктора філософії в галузі права. *Вісник КНЛУ. Серія: Педагогіка та психологія*. 2020. Вип. 33. С. 131–139. URL: file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%B3/Downloads/221698-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-501537-1-10-20201228.pdf.

7. Цепкало О. В. Методика навчання комунікативних стратегій професійно спрямованого англомовного писемного спілкування майбутніх фахівців з машинобудування : дис. … канд. наук ; НТУ КПІ імені Ігоря Сікорського. Київ, 2017. 244 с.

8. Щукіна Е. І. Навчання академічного письма англійською мовою. 2020. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/34114/smkmo_20_48.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

9. Bailay S. Academic Writing. A Handbook for International Students. 5th edition. Routledge, 2018. 344 p.

10. Prathap T. S., Ali M. A., Kamraju M. How to write an academic research paper. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research*. 2019. Vol. 6. Issue 4. P. 488–493.

11. Trubchaninova T., Zaiarna I., Zhyhadlo O. Introduction to Academic Writing: Reference and Practice for PhD Students in Law. Вступ до академічного письма : навчальний посібник для здобувачів наукового ступеня доктора філософії в галузі права. Видавничий дім «Гельветика», 2020. 88 с.

12. Zaiarna I. S. E-Teaching English Argumentative Writing to Prospective Legal Professionals: Theory and Practice. Lviv ; Torun : Liha-Pres, 2020. 264 p. URL: http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/121/1400/3109-1.

13. Zemach D. E., Rumisek L. A. Academic Writing from Paragraph to Essay. Macmillan, 2010. 138 p.

REFERENCES

1. Dziman, H. M. Formuvannia u maibutnikh viiskovykh fakhivtsiv z informatsiinykh tekhnolohii anhlomovnoi kompetentnosti v akademichnomu pysmi [Development of English-language competence in academic writing in prospective military specialists in information technology]. (Kandydatska dysertatsiia). Natsionalnyi tekhnichnyi universytet Ukrainy "Kyivskyi politekhnichnyi instytut imeni Ihoria Sikorskoho", Kyiv, Ukraina, 2020. 270 s. [in Ukrainian].

2. Koloiz, Zh. V. Naukovyi styl ukrainskoi movy [praktykum] [Scientific style of the Ukrainian language [workshop]. Kryvyi Rih: KDPU. 2017. 114 s. [in Ukrainian].

3. Kuznietsova, O. V., & Tarasova, S. O. Akademichne pysmo: problemy ta shliakhy vyrishennia [Academic writing: problems and solutions]. Metodychni ta psykholohopedahohichni problemy vykladannia inozemnykh mov na suchasnomu etapi: shliakhy intehratsii shkoly ta VNZ. Materialy IX Mizhnarodnoi naukovo-metodychnoi konferentsii [The 9th International Scientic and Methodical Conference Materials "Methodical and psychological pedagogical problems of teaching foreign languages at the present stage: ways of integration of school and university"]. 2017. P. 89–90. Kharkiv [in Ukrainian].

4. Nesterenko, L. V. Academic Writing. Navchalno-metodychnyi posibnyk z anhliiskoi movy dlia studentiv NaUKMA. Kyiv. 2020. 37 s. [in Ukrainian].

5. Patiievych, O. V. Metodyka navchannia stylistychnoi unormovanosti naukovoho pysemnoho anhliiskoho movlennia maibutnikh fizykiv v umovakh mahistratury [Teaching scientific written English speech to prospective master students in physics]. (Kandydatska dysertatsiia). Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv, Ukraina. 2015. 276 s. [in Ukrainian].

6. Trubchaninova, T. A., Zhyhadlo, O. Yu., Zaiarna, I. S., & Klavdich, V. O. (2020). Prohrama navchalnoi dystsypliny "Akademichne pysmo anhliiskoiu movoiu" dlia pidhotovky zdobuvachiv naukovoho stupenia doktora filosofii v haluzi prava [English academic writing course syllabus for PhD students in law]. Visnyk KNLU. Seriia Pedahohika ta psykholohiia. 2020. Vypusk 33. S. 131–139. Vziato z file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%B3/Downloads/221698-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-501537-1-10-20201228.pdf [in Ukrainian].

7. Tsepkalo, O. V. Metodyka navchannia komunikatyvnykh stratehii profesiino spriamovanoho anhlomovnoho pysemnoho spilkuvannia maibutnikh fakhivtsiv z mashynobuduvannia [Methods of teaching communicative strategies of professionally oriented English-language written communication to prospective specialists in mechanical engineering]. (Kandydatska dysertatsiia). NTU KPI imeni I. Sikorskoho. Kyiv. 2017. 244 s. [in Ukrainian].

8. Shchukina, E. I. Navchannia akademichnoho pysma anhliiskoiu movoiu [Teaching English Academic Writing]. 2020. Vziato z https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/34114/smkmo_20_48.pdf?sequence=1&isAllowed=y [in Ukrainian].

9. Bailay, S. Academic Writing. A Handbook for International Students. 5th edition. Routledge. 2018. 344 p.

10. Prathap, T. S., Ali, M. A., & Kamraju M. How to write an academic research paper. Journal of Emerging Technologies and Innovative Research. 2019. Volume 6. Issue 4. P. 488–493.

11. Trubchaninova, T., Zaiarna, I., & Zhyhadlo, O. Introduction to Academic Writing: Reference and Practice for PhD Students in Law. Helvetica Publishing House. 2020. 88 p.

12. Zaiarna, I. S. E-Teaching English Argumentative Writing to Prospective Legal Professionals: Theory and Practice. Lviv ; Torun : Liha-Pres. 2020. 264 p. Retrieved from http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/121/1400/3109-1.

13. Zemach, D. E. & Rumisek, L. A. Academic Writing from Paragraph to Essay. Macmillan. 2010. 138 p.